

Séta a megifjodott országgyűlési múzeumban

Bevonultak az utolsó húsz év történeti emlékei is a Parlament palotájába

„Noblesse oblige“. A nemesség kötelez. Önkéntelenül is erre kellett gondolnunk, amikor végigjártuk a Parlament épületében lévő országgyűlési múzeumot, melyet most kibővítették az utolsó húsz év politikai történetének dokumentumaival. Mennyi nemesseget, az alkotmányos élet mennyi nagy megnyilvánulását dokumentálják ezek az emlékek. Ez a sok nagyszerű példa sokmindenre kötelezi a magyar parlamentet!

A felsőházi kapun megyünk be a parlamentbe. Az épület magasföldszintjének és félemeletének néhány termében helyezték el a múzeum gazdag anyagát. Két csoportra oszthatjuk a gyűjteményt. Az első csoport a magyar alkotmány és magyar parlamentáris élet története a világháborúig. A második rész 1914 nyarával indul: ez a világháború, az azt követő viharok és a parlamentáris élet újjáéledésének története. Az anyag hihetetlenül nagy, s kötetek kellenének részletes beszámolóhoz, hiszen ez a gyűjtemény föleli az egész magyar történiát. Inkább csak végigsietünk a termeken és pillanatfelvételekben rögzítettük le egy-egy kimagasló esemény vagy jellemző epizód szimbólumát.

Az Aranybulla és az angol Magna Charta egymás mellett

A falban a kormányzó mellszobra és részben portrék azokról a politikusokról és parlamenti elnökökről, akiknek részük volt a múzeum felállításában.

Belépünk az első terembe: itt már megkezdődik a történelem. Ez a terem: a magyar alkotmány bölcsője. A falon grafikon-szerű térkép jelzi, hogy 1526-ig hol voltak országgyűlések Magyarországon. A szemben lévő falon Székely Bertalan festménye: A vérszerződés. A vérszerződés, amellyel útjára indult az egységes Magyarország. Üvegszekrényekben Szent István, IV. Béla és más árpád-házi királyok dekrétumai. Külön üvegszekrényt foglal el a legfontosabb határkő alkotmányunk történetében: az Aranybulla. Ennek legrégebb ismert átiratát őrzik itt, amely 1318-ból származik. Mellette az Aranybulla előkelő bályja: a Magna Charta, az angol alkotmány alapokmányának faksimileje.

Verböczy István az első igazi nagy magyar jogász szobrának lábánál egy üvegszekrényben ott látjuk a Tripartitumot. Amikor kilépünk az első teremből, érezzük, hogy ebben megszületett már a magyar alkotmány.

A második teremben felvonul a magyar alkotmányért vívott harcok története a mohácsi vésztől II. Rákóczi Ferenc felkelésének letöréséig. Ez a terem már magában véve kötetekre való anyag. Kiragadunk belőle egyetlen nagyon érdekes dokumentumot: Apafi Mihály erdélyi fejedelem naplóját abból az időből, amikor az erdélyi fejedelemség volt a magyar alkotmány legvédelemben vára. A naplóból szószerint ide iktattunk egy oldalt, 1675-ből:

NOVEMBER.

3. Érkezés Fejérvárra.
13. Mentem halászni, hálni Péterfalvára.
14. Jöttem Fejérvárra.
15. Csütörtökön estve verték fel Bánffy Győnést Koppánban a székely hadak.
26. Kezdődött el a gyűlés.
27. Fogták meg Bánffyt.

DECEMBER.

- 14-re virradólag pénteken vették fejét Bánffynak.
15. Holt meg Gyllányi Uram.
18. Temették el a templomban.
22. Lett vége a gyűlésnek.
27. Jött a váradi pasa embere.

Néhány sorból feltárul egy hatalmas erdélyi fejedelem élete. Nem vadászni járt mint manapság divat, hanem halászni Bánffy Dénes elfogatása és kivégzése úgy látszik megiehetősen sokat foglalkoztatta. Gyllányi Uram halála nyilván mélyen érintette. Diplomáciai tárgyalásokat is folytatott: a váradi pasa emberét várta. A gyűlés úgy látszik nem túlságosan izgatta, hiszen csak azt jelezte, hogy mikor kezdődött és mikor végződött.

A harmadik terem a Pragmatica Sanctio kora. Ebből az időből származó igen érdekes dokumentumok többek közt: egykori festmény a pozsonyi országgyűlésről, amelyen „Vitam et sanguinem“ -et kiáltottak a magyar nemesek Mária Terézia felé. Csodálatosan szép, bíborral bevont karosszék, az erdélyi országgyűlések elnöki széke.

Batthyány, Széchenyi, Deák és Kossuth karosszékei egymás mellett

A Pragmatica Sanctio terméből egyenesen a Kossuth-szobába lépünk. A terem egyik

sarkában rekonstruálták Kossuth egykori turini szobájának berendezését.

Hatalmas könyvszekrény, hosszú könyvespolc. Az asztalon is könyvek. Csupa könyv között élt a turini remete. Két iratszekrény, amelyben a magyar história legdicsőségesebb és legérdekesebb dokumentumait őrizte Kossuth. Itt van Kossuth díszmagyarja is, amit ceglédi toborzóbeszéde tartásakor viselt. Ugyanez a díszmagyar volt rajta akkor is, amikor Debrecenben kimondták a Habsburgok detronizálását.

A szomszédos teremben szokatlanul nagyméretű íróasztalt látunk. Ez is Kossuthé volt, pénzügyministersége idején. Egy asztal körül az első magyar felelős miniszterium tagjainak piros bársonyszékei. Kis cedulák jelzik, hogy melyik széken ki ült. Batthyány Lajos, a miniszterelnök magasabb karosszékben ült, mint a többiek. Szemben vele Kossuth és Széchenyi között Deák Ferenc. Egyetlen kormányban négy ilyen férfi. Ők indították el a magyar miniszteriumok történetét.

*

A félemeleten folytatódik a kiállítás. A folyosón „békebeli“ politikai karikatúrák mellett vezet az út. Ezek az igazi „békebeli“ boldog Magyarországot szimbolizálják, ahol igazán zajlott a politikai élet. Szilárdy Dezső, Polonyi Géza, Széll Kálmán, Tisza Kálmán, Justh Gyula, Bánffy Dezső, Andrássy Gyula, Apponyi Albert, Tisza István, Wekerle Sándor és a többi nagy „békebeli“ politikus teljes összevisszaságban — a legfurcsább szituációkban. Az élelapok karikatúrái mellett ott vannak Lányi Dezső szobor-karikatúrái a gőzfürdőző Széll Kálmánna, a futballozó Tisza Istvánnal és a többiekkel. Szinte érezzük, hogy akkor igazán a parlamentáris élet állt az ország éreklődésének középpontjában, s nemcsak arról beszélt, hanem azon is kacagott, arról humorizált mindenki.

A folyosó azonban csak néhány percnyi kitérés történelmi útunkból. Belépünk a következő terembe. A „haza bölcső“ emlékének szentelt szoba ez. Egy üvegszekrényben ott vannak Deák Ferenc faragványai. Cizellált fakücsök, fakések, fafigurák. Félte őrzött pipái. Gyógyszerreceptek, amelyekel Deák szerkesztett. Egy sarokban külön üvegszekrényben: halotti maszkja.

A teremből egy másik szoba nyílik, a költővel elzárt ajtón betekintünk: Deák Ferenc Kecskeméti uccái, utolsó lakása ez. Pontosan úgy áll minden, ahogy volt, amikor Deák meghalt. Az ajtóval szemben hatalmas kopott, fekete, füles karosszék: ebben sóhajtozta az utolsót a haza bölcsője. A karosszék előtt a nagy biedermeier asztalon ott áll vaslag zöld vízespohara. A fal mellett a könyvszekrényben példás rendben sorakoznak könyvei. Egyszerű faágy, divatjamult éjjeli szekrény és ami a legmeghatóbb — a sarokban, a fogastra hanyagul felakasztva ott lóg kopott fekete kabátja és nagy kalapja, mintha csak nem is 1935-ben lennének, hanem 1876 januárjában és most jött volna haza mindennapos sétájáról az öregúr.

A félemeleti termekben a kiegyezés utáni Magyarország politikai emlékeinek egész sorát találjuk. Fényképek, szobrok, levelek, emlékszóbak, emléksarkok, nagy halottakról. A háború-utániak közül kegyelettel állunk meg gróf Apponyi Albert emléktérképben, a nagy politikus egyszerű íróasztalánál, egy másik teremben találkozunk Nagyatádi Szabó István, Gaál Gaszton, Vass József, Rákosi Jenő emlékével. A szomszéd szobában Vázsonyi Vilmosra emlékeztet néhány fénykép és emléktárgy. Öt ezer népiskola fényképe között ott van gróf Klebelsberg Kuno arcképe.

A háború emlékei

Visszatérünk a magasföldszintre, hogy végigjárjuk a múzeum legfrissebb, teremt. A bejáraton, ami ebbe a kiállításrészbe vezet, ezüst betűk hirdetik: „1914—1934. Húsz év politikai története“.

A bejáratnál egy falon II. Miklós orosz cár és II. Vilmos német császár táviratváltása. Sürgönyök hosszú sora, valamennyinek 1914 június 28., 29. és 30. a dátuma. A világháborút előzte meg ez a sűrű távirati tárgyalás. Címek a szembenlévő falra kiragasztott hírlapok első oldaláról: „Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét Sarajevóban meggyilkolták“. „Ultimátum Szerbiának“. „Kitört a háború“.

A terem közepén hirdetőoszlop. Magyar-, német-, angol-, francia- és orosznyelvű plakátok és hirdetmények. Mozgósítási hirdetmények. Néhány plakáton szembeütő felirat: „Jegyezzünk hadikölcsönt!“ Hirdetmény a polgárőrség szervezése ügyében. Hirdetmény a népfelkelés felhívására és népfelkelők behívására. Egy-két lépést megyünk és a falon egy tojásalakú plakát nemzeti-

színű keretben hirdeti: „Belgrád elesett“. Az üvegszekrényekben békeemlékek: turulus bélyegek, „kék pénz“, arany tíz- és húszkoronások. A háború első érméi: Ferenc József-plakettek, Vilmos császár-plakettek, Hármasszövetség-plakettek.

Ujabb pár lépést teszünk és már 1915-ben vagyunk. Hatalmas plakát. Így kezdődik: „Népeimhez! Olaszország királya háborút üzent...“ És így végződik: „Kelt Bécsben, 1915. évi május hó 23-án. Ferenc József s. k., gróf Tisza István s. k.“

Később fényképek, napilapok és parlamenti ülési jegyzőkönyvkivonatok I. Ferenc József haláláról és IV. Károly koronázásáról. Közben folyton újabb és újabb plakátok háborús lírakkal és felszólításokkal hadikölcsönjegyzésre. 1917 június 9.: gróf Esterházy Móric lett a miniszterelnök. Még ugyanabban az évben méteres hirdetmény jelent meg az uccákon: „Felmentettek jelentkezése ügyében“. Oroszország különbékét köt.

És eljött 1918 októbere. A fényképek főalakja leggyakrabban gróf Károlyi Mihály. Három kép a Róheim-villáról, ahol Tisza Istvánt meggyilkolták.

Külön fejezetet érdemelne egy igénytelen fehér levélpapírra tintával frott levél, amit az egyik üvegszekrényben találtunk:

„Trónralépésem óta mindig arra törekedtem, hogy népeimet minél előbb a háború borzalmaiktól megszabadítsam, amely háború keletkezésében semmi részem nem volt.“

Nem akarom, hogy személyem akadályul szolgáljon a magyar nemzet szabad fejlődésének, mely iránt változatlan szeretettel vagyok áthatva.

Ennéljogva minden részvételtől az államügyek vitelében lemondok, és már eleve elismerem azt a döntést, amellyel Magyarország jövőendő államformáját megállapítja.

Kelt, Eckartsauban, 1918 november hó 13-án.

Károlyi“.

Ezzel a levéllel megkezdődött a köztársaság kora. Nemzeti Tanács jegyzőkönyveket látunk az üvegszekrényekben, amelyek így kezdődnek: „Károlyi államfő megbízásából...“

A kommuntól Gömbös Gyula mellszobrág

Egy papírlapon itt van a szerződés, amit a szocialista- és kommunistapárt vezetői kötöttek a gyűjtőfogházban és amelynek eredményeként kitört a proletáraitatúra. A falon ott látjuk az emlékezetes plakátot, a leninfiával, aki mindenkire néz és mindenkire mutat és ezt kiáltja: „Reszess! Te sötétben bujkáló gyáva ellenforradalmár...“

A szomszédos üvegszekrényekben ki vannak állítva a szegedi ellenforradalmi kormány jegyzőkönyvei. Egy ingből kiszakított fehér vászonra gépeit meghatalmazáson az aláírások: gróf Károlyi Gyula miniszterelnök, gróf Teleki Pál. Előttünk, mint tanuk előtt: Horthy, Wekerle Sándor. Jegyzőkönyv (Kelt, Szegeden, 1919 június 5-én) Horthy Miklós hadügyminiszteri kinevezéséről.

Az üvegszekrény felett képek 1919-ből a május elsejére fedésített Budapestről.

Más vitrinben bélyegek és pénzek, amik mind emlékei e viharoknak. A turulus és Ferenc József képét viselő bélyegektől a IV. Károly képét viselő bélyegeken keresztül a fekete „Köztársaság“ bélyegzővel eláított levélbélyegeken át a tanácsköztársasági bélyegekig. Bankjegyek: a kékpénztől a fehérpénzig, a szükségpénzekig és a postatakarékpénztári bankjegyekig.

Ujra megindult a parlamenti élet. Itt van az első nemzetgyűlés első ülésének jegyzőkönyve. A következő nagyteremben képekben nemzetgyűlési, majd országgyűlési jegyzőkönyvekben az utolsó tizenhat év története. Kormányváltások sorozata egészen gróf Bethlen István kormányrajutásáig. Egy vitrinben a trianoni békeszerződés egyik példánya és a tollak, amelyeket a magyar delegátusok használtak annak aláírásakor.

A politikai élet valamennyi eseménye felvonul itt, egészen a legújabb időkig. Különkülön csoportokban minden év eseményei, a kiállítást Gömbös Gyula szobra rekeszti be.

Gosztónyi La os